

Nr 161.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till kommerskollegium m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under tionde huvudtiteln (punkt 4) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna såsom förslagsanslag till Kommerskollegium: Avlöningar 2 455 000 kronor och till Omkostnader 410 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 140, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 13 mars 1953, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i personalförteckningen för kommerskollegium, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för kommerskollegium, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor, upptagande en befattning som ombudsman i näringsfrihetsfrågor i lönegrad Cs 15, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor, att tillämpas under tiden 1 januari—30 juni 1954, dels ock för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa till Kommerskollegium: Avlöningar 2 490 800 kronor, till Kommerskollegium: Omkostnader 415 300 kronor, till Näringsfrihetsrådet: Avlöningar 36 000 kronor, till Näringsfrihetsrådet: Omkostnader 7 600 kronor, till Ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor: Avlöningar 44 300 kronor och till Ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor: Omkostnader 10 600 kronor.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlon m. fl.* (I: 433) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 531), hemställt, 1) att riksdagen måtte besluta vidtaga sådana ändringar i den av Kungl. Maj:t förordade personalförteckningen för kommerskollegium, att monopolutredningsbyrån från och med den 1 juli 1953 förses med personal enligt det i propositionen återgivna såsom alternativ 1 betecknade förslaget, 2) att riksdagen vid godkännandet av avlöningsstat för kommerskollegium måtte företaga den uppräkningsav ifrågakommande anslagsposter och slutsumma, som påkallas av det under 1) gjorda yrkandet, 3) att riksdagen måtte uppräkningsav ifrågakommande anslagsposter och slutsumma, som påkallas av det under 1) gjorda yrkandet.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 531.

Anslagen till Kommerskollegium: Avlöningar och Kommerskollegium: Omkostnader äro för innevarande budgetår uppförda med 1 973 200 kronor respektive 372 300 kronor.

I den nu gällande lagen den 29 juni 1946 om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet stadgas skyldighet att efter anmaning av särskild övervakningsmyndighet anmäla kartellavtal eller annan liknande konkurrensbegränsande överenskommelse, som berör pris-, produktions-, omsättnings- eller transportförhållanden här i riket. Sådana överenskommelser skall införas i ett kartellregister. Till övervakningsmyndighet har utsetts kommerskollegium, där för detta ändamål år 1946 inrättats en särskild monopolutredningsbyrå. Övervakningen av bank- och fondväsendet samt försäkringsväsendet har dock undantagits från byråns behörighet och i stället uppdragits åt bank- och fondinspektionen respektive försäkringsinspektionen.

Ytterligare lagstiftningsåtgärder på detta område har emellertid ansetts önskvärda. Förslag i sådan riktning framlades av nyetableringssakkunniga i ett år 1951 avgivet betänkande. De sakkunnigas förslag i fråga om de organ, som behövdes vid en utvidgning av lagstiftningen på detta område, hade utformats i två alternativ. Det ena avsåg det fall, att statens priskontrollnämnd upphörde i samband med att den nya lagstiftningen infördes, medan det andra förutsatte att priskontrollnämnden tills vidare fortsatte sin verksamhet. Det sistnämnda alternativet kunde av denna anledning göras mindre omfattande.

På grundval av nyssnämnda betänkande har inom handelsdepartementet upprättats ett förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet. Kungl. Maj:t har i propositionen 1953:103 förelagt riksdagen lagförslaget till antagande. Innebörden av förslaget är att man genom förhandlingar skall söka ingripa mot skadliga verkningar av konkurrensbegränsning. Vissa former av konkurrensbegränsning skall dock helt förbjudas. Förslaget förutsätter, att ett nytt organ, kallat näringsfrihetsrådet, tillskapas samt att en befattning som ombudsman för näringsfrihetsfrågor inrättas. Vidare utgår förslaget från att monopolutredningsbyrån förstärkes.

Vad först angår frågan om medelsanvisning till avlöningar vid kommerskollegium skulle enligt alternativ 1 i de sakkunnigas förslag följande personal avses för monopolutredningsbyrån: 1 kommerseråd i Ca 37, 4 byrådirektörer i Ca 31, 4 förste aktuarier i Ca 29, 5 förste aktuarier i Ca 27, 1 förste byråsekreterare i Ca 27, 10 aktuarier i Ca 24, 12 amanuenser enligt reglerad befordringsgång, 1 kansliskrivare i Ca 15, 3 kanslibiträden i Ca 11, 2 expeditivakter i Ca 9 samt 7 kontorsbiträden i Ca 8. För egen del förordar departementschefen, att byrån omorganiseras — i huvudsaklig överensstämmelse med en av kommerskollegium ingiven promemoria — på två ut-

redningsavdelningar och ett kansli. Varje utredningsavdelning bör ledas av en byrådirektör i Ce 31 och bestå av två arbetsgrupper. Kommerskollegiets förslag innebär, att i varje arbetsgrupp skall ingå två förste aktuarier, en i lönegrad Ca 29 och en i Ca 27, samt en amanuens. Departementschefen förordar emellertid att envar av grupperna tills vidare endast skall bestå av en förste aktuarie och en amanuens. I stället bör ökade möjligheter beredas att anställa tillfällig personal såsom förstärkning av arbetsgrupperna eller att taga i anspråk särskilda sakkunniga. För dessa ändamål beräknar departementschefen ett belopp av 75 000 kronor. Av förste aktuarierna bör två placeras i lönegrad Ce 29 och två i Ce 27. För kansliets del bör nyinrättas 2 biträdestjänster, varav den ena som kontorist i Ce 13 och den andra i befördringsgången. Departementschefen kan icke nu förorda, att några tjänster på denna byrå överförs till ordinarie stat. Departementschefens förslag i fråga om monopolutredningsbyrån innebär följande tjänsteförändringar: 1 tjänst som förste aktuarie i lönegrad Ce 29 uppflyttas till byrådirektör i Ce 31, 2 förste aktuariefattningar i Ce resp. Cg 27 uppflyttas till Ce 29, 2 tjänster som förste byråsekreterare i Ce resp. Cg 27 utbytes mot 2 förste aktuariefattningar i Ce 27. Vidare nyinrättas följande befattningar, nämligen 1 byrådirektör i Ce 31, 1 kontorist i Ce 13 och 1 biträde i befördringsgången, varjämte en amanuens tjänst indrages. Härutöver uppföres som nyss nämnts till extra personal och sakkunniga ett belopp av 75 000 kronor.

Monopolutredningsbyråns arbete måste kompletteras med särskilda prisanalyser. Denna verksamhet föreslås skola omhänderhas av statistiska byrån, som för detta ändamål bör förstärkas med 1 förste aktuarie i Ce 29, 2 amanuenser i reglerad befördringsgång och 1 biträde för skrivgöromål.

Vissa av chefens för handels- och administrativa byrån nuvarande göromål bör enligt departementschefen överflyttas på en förste byråsekreterare i Ca 29, vilken befattning i samband härmed föreslås uppflyttad till en byrådirektörstjänst i Ca 31.

Den totala merkostnaden vid bifall till departementschefens här redovisade förslag uppgår räknat för ett helt budgetår till 166 700 kronor. Den nya näringsfrihetslagstiftningen avses i huvudsak skola träda i kraft den 1 januari 1954. Den erforderliga utredningsverksamhet, som skall bedrivas inom kommerskollegium, måste emellertid successivt påbörjas redan dessförinnan. Departementschefen har utgått från att behov av personalförstärkning för nu angivna ändamål i genomsnitt erfordras under tre kvartal nästa budgetår. Merkostnaderna under budgetåret 1953/54 begränsas alltså till 125 000 kronor.

Vad beträffar förändringar i kommerskollegiets organisation, vilka icke sammanhänger med den föreslagna näringsfrihetslagstiftningen, föreslås såvitt avser elektriska byrån medel skola beräknas för ytterligare en byråsekreterare i Ce 25. Befattningen som sjöaklagare bör överföras på extra ordinarie stat och placeras i lönegraden Ce 33. Arvodesbefattningen på sjöfartssociala avdelningen bör utbytas mot en tjänst som förste byråsekreterare i Cg 27, varjämte arvodet till ett skeppsmätningstekniskt biträde bör

höjas och utgå med högst 20 000 kronor. De av departementschefen nu förordade förändringarna i organisationen innebär en sammanlagd kostnadsökning av 60 100 kronor. Vid den under hösten 1952 beslutade tjänsteförteckningsrevisionen utbyttes en tjänst som förste byråsekreterare i lönegrad Ca 29 å sjöfartsbyrån mot en byrådirektörsbefattning i Ca 31. I samband med tillsättandet av sistnämnda befattning fördes förste byråsekreterartjänsten på övergångsstat. Departementschefen förutsätter, att den å övergångsstat förda befattningen disponeras för sjöfartsbyrån.

En befattning som kontorist i Ce 13 och två kanslibiträdestjänster i Ce 11 föreslås skola överföras på ordinarie stat.

Övriga föreslagna kostnadsförändringar under kommerskollegii avlöningsanslag äro av automatisk natur.

I personalförteckningen för kommerskollegium bör enligt departementschefen å ena sidan införas följande nya tjänster, nämligen 1 byrådirektör i Ca 31, 1 kontorist i Ca 13 och 2 kanslibiträden i Ca 11, 1 sjöåklagare i Ce 33, 2 byrådirektörer i Ce 31, 2 förste aktuarier i Ce 29 och 1 förste aktuarie i Ce 27 samt å andra sidan avföras följande befattningar, nämligen 1 förste byråsekreterare i Ca 29 och 1 förste byråsekreterare i Ce 27.

Vad angår kommerskollegiets omkostnadsanslag föreslås posterna till sjukvård m. m., reseersättningar och publikationstryck skola uppräknas med resp. 5 000, 4 000 och 5 000 kronor. Delposten till bränsle, lyse och vatten bör höjas med 2 000 kronor. Ökningen av delposten till övriga expenser bör begränsas till 15 000 kronor. Härutöver bör för möbelinköp i anledning av utvidgningen av monopolutredningsbyrån m. m. beräknas ett engångsbelopp av 12 000 kronor. Omkostnadsanslaget föreslås alltså uppräknat med 43 000 kronor till 415 300 kronor.

Härefter har departementschefen anmält medelsbehovet för de föreslagna nya organen, näringsfrihetsrådet och ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor. Dessa organ avses skola inrättas när den nya lagstiftningen träder i kraft, d. v. s. den 1 januari 1954. Vad först beträffar anslaget till avlöningar vid näringsfrihetsrådet har nyetableringssakkunniga föreslagit att ersättningen till ordföranden skall utgå vid alternativ 1 enligt lönegrad Cp 21 å löneplan 2 eller, om ordföranden ej varit justitieråd, Cp 19 samt vid alternativ 2 i form av arvode för deltidstjänst med 16 000 kronor. Departementschefen utgår från att priskontrollnämnden kommer att bestå under nästa budgetår. Även om så blir fallet, synes det emellertid troligt att näringsfrihetsrådet får en avsevärt större arbetsbörda än vad de sakkunniga förutsåg när alternativ 2 uppgjordes. Departementschefen förutsätter att ordföranden i rådet tills vidare endast skall behöva tjänstgöra på deltid; arvodet bör bestämmas till 2/3 av den årslön, som utgår enligt lönegrad 21 å löneplan 2, om ordföranden varit justitieråd eller regeringsråd, och eljest lönegrad 19. För sekreterargöromålen vid rådet föreslås skola inrättas en arvodesbefattning med ersättning motsvarande lön enligt 29 löneklassen; avlöningskostnaderna bör dock endast beräknas för tjänstgöring under 2/3-tid. Biträdesgöromålen bör omhänderhas av ombudsmannaämbetets personal,

varför särskild personal för dessa uppgifter icke bör beräknas under anslaget till avlöningar till näringsfrihetsrådet. Det bör emellertid, framhåller departementschefen, i detta sammanhang betonas, att den föreslagna lagstiftningen bygger på att rådet och ombudsmannen i princip är två skilda myndigheter; gemensam amanuens- och sekreterarpersonal bör således icke anställas för rådet och ombudsmannen. Medelsbehovet till arvoden åt ordföranden och sekreteraren i rådet beräknas för helt budgetår till 39 512 kronor.

Nyetableringssakkunniga har utgått från att näringsfrihetsrådet skulle sammanträda 50 gånger om året vid alternativ 1 och 30 gånger om året vid alternativ 2. Departementschefen anser sig tills vidare böra räkna med att rådet sammanträder omkring 45 gånger årligen. Årsarvode samt ersättning för varje sammanträdesdag till de icke heltidsanställda ledamöterna i rådet bör enligt departementschefen lämpligen fastställas enligt de grunder, som gäller för arbetsdomstolen och som upptagits av de sakkunniga i alternativ 1. I överensstämmelse härmed beräknar departementschefen de sammanlagda kostnaderna under ett år för arvoden till ledamöter och suppleanter i rådet samt för ersättning för mistade löneförmåner till 32 504 kronor. Då näringsfrihetsrådet skall träda i verksamhet först under senare hälften av budgetåret 1953/54 bör anslaget till avlöningar nu endast upptagas med i runt tal 36 000 kronor.

Till inköp av möbler i samband med inrättande av rådet föreslår departementschefen ett belopp av högst 6 000 kronor. Till sjukvård m. m. bör upptagas 100 kronor samt till expenser 1 500 kronor. Anslaget till omkostnader för näringsfrihetsrådet föreslås sålunda för nästa budgetår skola uppföras med 7 600 kronor.

Departementschefen tillstyrker, att befattningen som ombudsman i näringsfrihetsfrågor placeras i lönegraden 15 enligt löneplan 2; tills vidare bör den enligt departementschefen uppföras som extra ordinarie med be-teckningen Cs. Departementschefen förordar vidare att en arvodestjänst som biträdande ombudsman inrättas; arvodet bör motsvara lön enligt 31 löneklassen. Vid ombudsmannaämbetet bör vidare inrättas en befattning för amanuens i befordringsgången, en kanslibiträdestjänst i Ce 11 samt två biträdestjänster i befordringsgången. Av sistnämnda båda tjänster avses den ena dock endast för halvtidstjänstgöring. De sammanlagda lönekostnaderna för ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor beräknas för helt budgetår till 88 600 kronor. För nästa budgetår bör enligt departementschefen anslaget upptagas med hälften härav eller 44 300 kronor.

I personalförteckningen för ombudsmannaämbetet föreslås endast skola upptagas en tjänst som ombudsman för näringsfrihetsfrågor i lönegrad Cs 15.

För inredning av lokaler till ombudsmannaämbetet beräknas ett engångsanslag för möbler o. d. å 6 000 kronor. Till sjukvård m. m. bör anvisas 100 kronor, till reseersättningar 1 000 kronor samt till expenser 3 500 kronor. Omkostnadsanslaget föreslås alltså skola uppföras med 10 600 kronor.

Utskottet. Nyetableringssakkunniga förordade i sitt år 1951 avgivna betänkande om konkurrensbegränsning, att en särskild lagstiftning om skydd mot samhällsskadlig konkurrensbegränsning skulle införas. De sakkunnigas förslag i fråga om de organ, som behövdes vid en utvidgning av lagstiftningen på detta område, hade utformats i två alternativ. Vid alternativ 1 har man utgått från att priskontrollnämnden avskaffas samtidigt med att den föreslagna lagstiftningen genomföres. Om nämnden emellertid bibehålles kan den organisation, som erfordras för övervakningen av konkurrensbegränsningar, avsevärt reduceras. Alternativ 2 förutsätter, att den statliga priskontrollen består. Detta alternativ är alltså av mindre omfattning.

Utskottet vill erinra om att riksdagen numera godkänt Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m., dels ock med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303). Enligt sistnämnda beslut skall prisregleringslagen äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1954. I särskilt utlåtande denna dag tillstyrker utskottet i överensstämmelse härmed, att anslag beviljas priskontrollnämnden i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Enligt den nu beslutade nya näringsfrihetslagstiftningen skall kommerskollegii monopolutredningsbyrå svara för en förhållandevis omfattande utredningsverksamhet, vilket förutsätter en förstärkning av byrån. I sådant syfte föreslår departementschefen, att byrån organiseras på två avdelningar och ett kansli. Departementschefens förslag beträffande personaluppsättningen på dessa tre enheter står i huvudsaklig överensstämmelse med ett av kommerskollegium framlagt förslag och innebär en minskning i förhållande till den personalstyrka, som förordats i förberörda alternativ 2.

Utskottet har vid sin granskning av de av departementschefen förordade personalförändringarna ansett förslaget i denna del väl avvägt, varför det samma bör godtagas. Ej heller har utskottet något att erinra mot föreslagna, i anledning av monopolutredningsbyråns utvidgning föranledda personalförstärkningar m. m. beträffande statistiska byrån samt handels- och administrativa byrån.

Av det anförda följer, att utskottet avstyrker det i motionerna I: 433 och II: 531 gjorda yrkandet, vilket, samtidigt som det innebär att monopolutredningsbyrån skall utbyggas i enlighet med det i det föregående såsom alternativ 1 betecknade förslaget, förutsätter, att prisregleringslagen skall fortsätta att gälla endast till utgången av innevarande kalenderår.

Departementschefens förslag beträffande sådana förändringar i kommerskollegii organisation, vilka icke sammanhånga med den beslutade näringsfrihetslagstiftningen, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Beräkningarna rörande ämbetsverkets omkostnadsanslag, inberäknat ett av utvidgningen av monopolutredningsbyrån m. m. föranlett engångsbelopp av 12 000 kronor, anser utskottet jämväl böra godtagas.

Den nya näringsfrihetslagstiftningen förutsätter inrättande av två nya organ, näringsfrihetsrådet och ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor.

Utskottet har icke någon erinran att framställa mot de för ordföranden och sekreteraren i rådet föreslagna löneställningarna. På av departementschefen anförda skäl vill utskottet vidare tillstyrka, att befattningen som ombudsman placeras i 15 lönegraden enligt löneplan 2 och att den uppföres som extra ordinarie. Då ombudsmannens göromål torde bli av stor omfattning vill det förefalla jämväl utskottet nödvändigt, att en befattning som biträdande ombudsman inrättas. Utskottet anser alltså förslaget i denna del böra godtagas och har icke något att erinra mot den för denna befattning föreslagna löneställningen. Ombudsmannaämbetet i övrigt synes böra er-hålla den personaluppsättning, som departementschefen förordat.

Mot den verkställda beräkningen av anslagen till omkostnader för näringsfrihetsrådet och för ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor har utskottet icke något att erinra.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 433 och II: 531,

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för kommerskollegium vidtaga de ändringar, som angivits i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 13 mars 1953;

II. godkänna följande avlöningsstat för kommerskollegium, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	945 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	1 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	783 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	759 600

Summa kronor 2 490 800;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor, upptagande en befattning som ombudsman i näringsfrihetsfrågor i lönegrad Cs 15;

IV. godkänna följande avlöningsstat för ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor, att tillämpas under tiden 1 januari—30 juni 1954:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal	33 100
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	11 200

Summa kronor 44 300;

V. för budgetåret 1953/54 under tionde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa till

- a) *Kommerskollegium: Avlöningar* 2 490 800 kronor;
- b) *Kommerskollegium: Omkostnader* 415 300 kronor;
- c) *Näringsfrihetsrådet: Avlöningar* 36 000 kronor;
- d) *Näringsfrihetsrådet: Omkostnader* 7 600 kronor;
- e) *Ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor: Avlöningar* 44 300 kronor;
- f) *Ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor: Omkostnader* 10 600 kronor.

Stockholm den 21 maj 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 159.